

”Tiedän sen pelastaneen monta perhettä eli tosi tärkeää”

Varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Hämeenlinnan korkeakoulukeskus, sosionomikoulutus

Anna-Sofia Nieminen
Iida Piskonen
Netta Saloranta

Sosionomikoulutus
Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Tekijä Anna-Sofia Nieminen, Iida Piskonen ja Netta Saloranta **Vuosi** 2020

Työn nimi Varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna

Työn ohjaaja Liisa Kokkonen

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna sekä huolen heräämisestä ja huolen puheeksi ottamisesta. Tavoitteena on tuoda esiin varhaiskasvatuksen roolia lasten suojelussa. Tulevina varhaiskasvatustajina tekijät kiinnostuivat tutkimaan aihetta opinnäytetyönään.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin Webropol-kyselylomaketta. Kyselyyn vastasi eräiden Tampereen kaupungin päiväkotien varhaiskasvatuksen henkilökuntaa. Kysely lähetettiin 43 työntekijälle, vastauksia saimme yhteensä 11 kappaletta. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla, mistä nousi kaksi teemaa: ongelmien ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksen arjessa sekä monialainen yhteistyö. Tietoperustassa tarkasteltiin varhaiskasvatusta, ehkäisevää lastensuojelua ja varhaiskasvatussuunnitelmia.

Tuloksista ilmeni, että aikainen puuttuminen, jatkuva havainnointi sekä kunnioittaminen ja luottamuksellisuus vanhemman kohtaamisessa ovat tärkeitä asioita ongelmien ennaltaehkäisyssä. Ehkäisevän lastensuojelun toteuttaminen varhaiskasvatuksessa vaatii tuloksien mukaan myös monialaista yhteistyötä sekä toimivaa tiimiä työpaikalla. Kyselyyn vastanneet kokivat huolen puheeksi ottamisen haastavana, mutta tärkeänä. Huoli voi herätä lapsen tai vanhemman muuttuneesta käytöksestä.

Avainsanat ehkäisevä lastensuojelu, varhaiskasvatus, monialainen yhteistyö

Sivut 35 sivua, joista liitteitä 4 sivua

Degree programme in Social Services
Hämeenlinna University Centre

Author Anna-Sofia Nieminen, Iida Piskonen and Netta Saloranta **Year** 2020

Subject Early Childhood Education as a Preventive Child Welfare

Supervisor Liisa Kokkonen

ABSTRACT

The aim of this thesis was to explore the experiences of early childhood education personnel of early childhood education as a preventive child welfare measure. The aim was also to examine how a concern arises, and how to bring up the concern with parents. The goal of the thesis was to bring out the role of early childhood education in safeguarding children.

The thesis was a qualitative study. The data were collected by using a Webropol questionnaire containing open-ended questions. The questionnaire was sent to 43 employees and 11 responses were received. The data were analyzed by thematizing and two main themes emerged: problem prevention in early childhood education and multisectoral co-operation. The theoretical framework of the thesis consists of early childhood education, preventive child welfare and early childhood education and care plans.

The results of the thesis showed that early intervention, continuous observation, and respect and confidentiality in dealing with parents are important issues in preventing problems. According to the results, implementation of preventive child welfare requires multisectoral co-operation and a well-functioning work team. The respondents felt that bringing up a concern with parents is challenging, but important. Changes in a child's or parent's behavior may raise concern.

Keywords preventive child welfare, early childhood education, multisectoral co-operation

Pages 35 pages including appendices 4 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
2	VARHAISKASVATUS JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT	2
2.1	Varhaiskasvatus toimintana	2
2.2	Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet.....	3
2.3	Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma	5
2.4	Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa.....	5
3	EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA	7
4	LASTENSUOJELULLISEN HUOLEN HERÄÄMINEN	10
4.1	Huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen	10
4.2	Lastensuojeluilmoituksen tekeminen	12
5	AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET	12
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	15
6.1	Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset.....	15
6.2	Kvalitatiivinen tutkimus.....	15
6.3	Tutkimuksen toteuttaminen Webropol-kyselynä.....	16
6.4	Analyysimenetelmänä teemoittelu.....	17
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	18
7.1	Ongelmien ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksen arjessa	18
7.2	Monialainen yhteistyö.....	20
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	21
9	POHDINTA.....	24
	LÄHTEET.....	28

Liitteet

Liite 1	Kyselylomake
Liite 2	Saatekirje

1 JOHDANTO

Lasten hyvinvointi on vuosien aikana parantunut huomattavasti. Kuitenkin viime aikoina lasten ja lapsiperheiden huomiointi yhteiskunnassa on jäänyt vähemmälle erilaisten leikkauksien myötä. Nykyisin myös perheiden kokeemat haasteet ovat monimuotoisempia ja esimerkiksi lapsiköyhyys on noussussa. Lisäksi ongelmien siirtyminen sukupolvelta toiselle yleistyy. Kaikesta huolimatta ongelmia osataan tunnistaa yhä aikaisemmin. (STM, 2013, ss. 25-27) Tästä voidaan päätellä, että ehkäisevän lastensuojelutyön rooli korostuu lapsiperheiden parissa tehtävässä työssä.

Ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan ja edistetään lapsen normaalia kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä samalla tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan sitä tukea, jota annetaan esimerkiksi kunnan peruspalveluissa kuten varhaiskasvatuksessa. (LSL 2007/417) Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on huomata ongelmat tarpeeksi varhain, jotta ne eivät pahenisi ja esimerkiksi lastensuojelun asiakkuus voitaisiin välttää ennaltaehkäisevillä toimilla.

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna. Työ on luonteeltaan kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Tutkimuksessa kokemuksia ehkäisevästä lastensuojelusta on kerätty eräiden Tampereen kaupungin päiväkotien työntekijöiltä. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää varhaiskasvattajien kokemuksia varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna sekä huolen heräämisestä ja sen puheeksi ottamisesta. Halusimme selvittää, millaisena varhaiskasvatuksen työntekijät kokevat päiväkodin arjessa ehkäisevän lastensuojelun ja huolen puheeksi ottamisen vanhempien kanssa.

Opinnäytetyömme aihe perustuu kiinnostukseemme sekä varhaiskasvatukseen, että lastensuojeluun. Omat opiskelu- ja työharjoittelukokemukset johdattivat aiheen ääreen. Kiinnostuksemme aiheeseen on herännyt omista opinnoista sekä harjoitteluissa tulleesta kokemuksesta.

2 VARHAISKASVATUS JA VARHAISKASVATUSSUUNNITELMAT

Varhaiskasvatuksen tavoitteena on tukea lapsen normaalia kasvua, kehitystä ja oppimista sekä edistää lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia. Varhaiskasvatusta ohjaavat valtakunnalliset varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, ja jokaisella kaupungilla on omat varhaiskasvatussuunnitelmat. Lisäksi jokainen päiväkotitoiminta voi tehdä lasten henkilökohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien lisäksi päiväkodin oman tai ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat. Avaamme tässä luvussa varhaiskasvatuksen tavoitteita ja lainsäädännöllistä perustaa. myös valtakunnallista ja Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmia liittyen ehkäisevään lastensuojeluun varhaiskasvatuksessa.

2.1 Varhaiskasvatus toimintana

Varhaiskasvatus on suunniteltua ja tavoitteellista toimintaa, joka kattaa kasvatuksen, opetuksen ja hoidon sekä luo niistä toimivan kokonaisuuden. Varhaiskasvatuksen toiminnassa painottuu pedagogiikka ja pedagoginen toiminta. Varhaiskasvatus on myös osa Suomen koulujärjestelmää ja yksi tärkeistä vaiheista lapsen kasvussa ja kehityksessä. Varhaiskasvatusta tarjotaan 0-6 vuotiaille lapsille. Erilaisia varhaiskasvatuksen toimintamuotoja ovat päiväkodit, perhepäivähoito ja avoin varhaiskasvatustoiminta eli esimerkiksi kerhot. (OPH, n.d. a) Jokaisella lapsella on oikeus laadukkaaseen varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus jo itsessään tukee lapsen kokonaisvaltaista hyvinvointia ja kehitystä. Varhaiskasvatus voi olla lapselle ainoa paikka, jossa lapsi saa sosiaalisia kontakteja sekä oppii ikäisilleen tarvittavia taitoja, kuten sosiaalisia ja emotionaalisia taitoja.

Varhaiskasvatusta ohjaa Varhaiskasvatusturvelaki. Varhaiskasvatusturvelaki uudistui 1.9.2018, jolloin säädettiin varhaiskasvatuksen henkilöstön kelpoisuudesta entistä tarkemmin. Lakia sovelletaan kunnan, kuntayhtymän ja yksityisen palveluntuottajan järjestämään tai tuottamaan päiväkotitoimintaan ja perhepäivähoitoon. (Varhaiskasvatusturvelaki 540/2018 § 1) Varhaiskasvatusturvelaissa on määritelty varhaiskasvatuksen eri tavoitteet. Varhaiskasvatusturvelain (540/2018 § 3) mukaan varhaiskasvatuksen tavoitteena on edistää jokaisen lapsen ikätason mukaista ja kehityksen mukaista kaikenkattavaa kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia. Varhaiskasvatuksessa täytyy tukea lapsen oppimisen edellytyksiä sekä edistää lapsen elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista. Varhaiskasvatuksessa tulee toteuttaa sellaista pedagogista toimintaa, joka perustuu liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön sekä toteuttaa lapsen leikkiä. Pedagogisen toiminnan tulee mahdollistaa lapsen myönteisiä oppimiskokemuksia. Varhaiskasvatuksen tulee varmistaa lapselle varhaiskasvatusturveysympäristö, joka on kehittävä, oppimista edistävä sekä terveellinen ja turvallinen. Lapselle täytyy turvata kunnioittavat toimintatavat sekä varmistaa mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatuksessa toimivan henkilöstön välillä.

Varhaiskasvatuksessa tulee antaa jokaiselle lapselle yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää yhdenvertaisuutta sekä sukupuolten välistä tasa-arvoa. Lisäksi tulee antaa lapsille valmiudet ymmärtää ja kunnioittaa kulttuuriperinnettä sekä kunkin ihmisen kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa. Lapsen yksilölliset tuen tarpeet tulee tunnistaa ja järjestää tuen tarpeen ilmaannuttua tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa monialaisessa yhteistyössä. Tavoitteena on myös kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja sekä edistää lapsen toimintaa vertaisryhmässään. Lapsia tulee ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestäväan toimintaan sekä opettaa lapsia kunnioittamaan toisia ihmisiä ja olemaan yhteiskunnan jäseniä. Lapsille tulee varmistaa varhaiskasvatuksessa mahdollisuus osallisuuteen ja vaikutusmahdollisuus itseään koskeviin asioihin. Tavoitteissa määritellään myös, että varhaiskasvatuksen tulee toimia yhdessä lapsen ja vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea vanhempia tai muuta huoltajaa hänen kasvatustyössään. (Varhaiskasvatulaki 540/2018 § 3)

Yksi keskeinen osa varhaiskasvatuksen ennaltaehkäisevää roolia on tunnistaa lapsen kasvuun, kehitykseen ja oppimiseen liittyvät haasteet ja tuen tarpeet mahdollisimman ajoissa, jotta voidaan turvata lapselle hänen tarvitsemansa tuki. Haluamme tutkimuksessamme selvittää, miten tämä ennaltaehkäisevä rooli näyttäytyy työntekijöiden kokemuksen mukaan. Tukea voidaan tarjota mahdollisesti moniammatillisessa yhteistyössä. Perheellä on keskeinen merkitys lapsen hyvinvoinnissa, joten varhaiskasvatuksen tuki myös vanhemmuuteen on tärkeää. (Muuronen, 2016)

Varhaiskasvatuksessa lapsen ja perheen psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta pidetään huolta. Lasta tulee suojella kiusaamiselta, väkivallalta ja muulta häirinnältä ja oikeus lohdutukseen lapsen sitä tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen henkilökunta ovat keskeisessä roolissa lasten sosiaalisten ja emotionaalisten taitojen harjoittelun ja kehittymisen tukemisessa. (OPH, 2018, ss. 31 – 32) Ehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen kehityksen eri osa-alueet ja puuttua, jos lapsen kehitys ja turvallisuus häiriintyvät. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden olisi hyvä tiedostaa, että tekemällä laadukasta varhaiskasvatustyötä, ennaltaehkäistään lapsen ja perheen tilanteen kriisiytymistä jokapäiväisessä arjessa.

2.2 Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa määritellään varhaiskasvatuksen tavoitteista ja sisällöistä, lapsen huoltajan ja varhaiskasvatuksen järjestäjän välisestä yhteistyöstä, moniammatillisesta yhteistyöstä sekä lapsen henkilökohtaisen varhaiskasvatussuunnitelman sisällöstä. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet velvoittavat oikeudellisesti varhaiskasvatuksen järjestäjiä. Opetushallitus laati uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet vuonna 2018 ja ne astuivat voimaan vuoden 2019 alusta. (OPH, n.d.b.)

Jokainen varhaiskasvatuksen järjestäjä on velvoitettu laatimaan paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden pohjalta. Paikallisia varhaiskasvatussuunnitelmia tulee arvioida ja kehittää. Suunnitelma tehdään määrittelemään, tukemaan ja ohjaamaan varhaiskasvatuksen järjestämistä paikallisesti. Tehtäessä tätä suunnitelmaa tulee ottaa huomioon erilaiset erityispiirteet, mahdolliset pedagogiset painotukset, lasten tarpeet sekä varhaiskasvatusta koskevan arvioinnin ja kehittämisen tulokset. Paikallisessa suunnitelmassa voidaan tarvittaessa tarkentaa joitakin valtakunnallisen suunnitelman kohtia, mutta mitään lakia, asetusta tai varhaiskasvatuksen perusteiden edellyttämää tavoitetta tai sisältöä ei voi sulkea pois. Suunnitelmassa tulee myös ottaa huomioon muut paikallisen tason suunnitelmat, kuten eri opetussuunnitelmat, lastensuojelulain mukainen lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tai esimerkiksi kotoutumissuunnitelma. (OPH, 2018, ss. 8 – 9)

Jokaisella varhaiskasvatukseen osallistuvalla lapsella on oikeus omaan henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Suunnitelma laaditaan turvaamaan lapsen oikeutta saada suunnitelmallista ja tavoitteellista kasvatusta, opetusta ja hoitoa. Suunnitelman perustana on lapsen etu ja tarpeet. Suunnitelmaan kirjataan tavoitteet, jotka toimivat perustana pedagogiselle toiminnalle. Lapsien yksilölliset varhaiskasvatussuunnitelmat otetaan huomioon, kun suunnitellaan ja toteutetaan lapsiryhmän toimintaa. Suunnitelma tarkistetaan säännöllisesti eli vähintään kerran vuodessa, mutta kuitenkin aina, kun siihen on lapsen omista tarpeista johtuva syy. Varhaiskasvatussuunnitelman laatii varhaiskasvatuksen opettajaksi kelpoinen henkilö yhdessä vanhempien kanssa, kun lapsi aloittaa päivähoidon tai perhepäivähoidon. Suunnitelman laatimisessa voi olla apuna monialainen työryhmä, johon voi kuulua esimerkiksi varhaiskasvatuksen sosionomi, varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä tarpeen mukaan lapsen kehitystä ja oppimista tukevat muut tarvittavat asiantuntijat ja tahot. Suunnitelmaa tehtäessä on tärkeää tuntea lapsen vahvuudet ja osaaminen, yksilölliset tarpeet sekä kiinnostuksen kohteet. Tulee myös ottaa huomioon lapsen kielellinen ja kulttuurinen tausta. Lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä asiakirja. (OPH, 2018, ss. 9 – 11)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa säädetään, että ongelmien syntymisen, kasvamisen ja monimutkaistumisen estämiseksi tulisi tukea tarjota mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Tällaisessa tilanteessa yhteistyö vanhempien ja koko varhaiskasvatuksen henkilökunnan kanssa korostuu. Tärkeää on hyödyntää monialaista osaamista tuen havaitsemisessa, tunnistamisessa ja tuen järjestämisessä. Tarvittaessa tuen suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin osallistuvat myös sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat. Nämä tukitoimet ja niiden arvioinnin keinot kirjataan lapsen henkilökohtaiseen varhaiskasvatussuunnitelmaan. (OPH, 2018, s. 54)

2.3 Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma

Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma perustuu valtakunnallisesti määrättyihin varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin. Tampereen kaupunki on määrittänyt oman kaupunkistrategian, jota tuetaan kolmella eri tavalla: toimimalla yhdessä ja toimimalla avoimesti sekä rohkeasti. Tampereen kaupungin varhaiskasvatus ja perusopetus perustuu yhteisölliseen, kannustavaan ja luottamukselliseen ilmapiiriin sekä edistää omalla toiminnallaan yhdenvertaisuutta, monikulttuurisuutta ja turvallisuutta. Tampereen kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmassa mainitaan, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on vahvistaa lapsen taitoja liittyen hyvinvointiin ja turvallisuuteen sekä ohjata lasta tekemään kestävän elämäntavan mukaisia valintoja. Varhaiskasvatuksessa tuetaan lapsen suhtautumista positiivisesti tulevaisuuteen. Lapsia opetetaan hyviin tapoihin, harjoitellaan vuorovaikutus- ja ilmaisutaitoja sekä opetellaan asettumaan toisen ihmisen asemaan ja ratkaisemaan ristiriitatilanteita. Lapsia opetetaan myös kunnioittamaan omaa ja toisten kehoa. Tavoitteena on tukea lapsen turvallisuuden tunnetta. (Tampereen kaupunki, 2019a, ss. 24 – 27)

Tampereen kaupunki on lisäksi määrittänyt neljä painopistettä varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen arvopohjalle, jotka ulottuvat vuoteen 2030 asti. Nämä ovat: osallisuus ja aktiivisuus, laadukas ja yhteisöllinen oppiminen, luovuus ja innovatiivisuus sekä kestävä elämäntapa. Tätä kuntakohtaista varhaiskasvatussuunnitelmaa noudatetaan sekä kaupungin toteuttamassa varhaiskasvatuksessa että kaupungin ohjaamassa ja valvomassa yksityisessä varhaiskasvatuksessa. (Tampereen kaupunki, 2019a, s. 6)

2.4 Monialainen yhteistyö varhaiskasvatuksessa

Monialaisen yhteistyön tiimin muodostaa joukko ihmisiä, joiden taidot täydentävät toistensa taitoja ja jotka ovat sitoutuneet yhteisiin tarkoituksiin, tavoitteisiin ja lähestymistapoihin, mistä he kokevat olevansa yhdessä vastuussa. Monialainen yhteistyö on toimintaa, jossa kaksi tai useampaa ammattilaista käsittelee yhteistä tilannetta. Kyseiset ammattilaiset ovat valmiita tuomaan omaa ammatillista tietämystään julki samalla kunnioittamalla toisten mielipiteitä. Toiminnan keskiössä ovat asiakkaan tarpeet ja se on suunnitelmallisesti toteutettavissa. (Airaksinen, 2013, ss. 5 – 7)

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on toteuttaa lapsen etua. Lasta koskevan tiedon jakaminen on todettu yhteistyössä haastavaksi. Yhteistyö on lain mukaan sallittua silloin, kun se on edistää lapsen etua. Yhteistyössä lapsen etu määräytyy YK:n lapsen oikeuksien yleissopimukseen (LOS), jonka mukaan lapsella pitää olla oikeus hoivaan, suojeluun ja osallistumiseen. Lapsen edun ensisijaisuudesta kertoo myös muun muassa Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeudesta (812/2000), joka määrittää päivähoiton peruslaki yhteistyötä ja salassapitoa koskevissa asioissa. Monialaisessa yhteistyössä lapsen etu on tärkeämpää kuin salaaminen ja tämä asia vaikuttaa varhaiskasvatuksen ja huoltajien ja myöskin

varhaiskasvatuksen ja muiden asiantuntijoiden väliseen yhteistyöhön. (Mahkonen 2012, ss. 127–128)

Varhaiskasvatusta järjestettäessä kunnan on oltava yhteistyössä eri toimintoista vastaavien tahojen kanssa. Näitä ovat opetuksesta, lastensuojelusta, muusta sosiaalihuollosta, liikunnasta ja kulttuurista, neuvolatoiminnasta ja muusta terveydenhuollosta vastaavien ja tarvittavien tahojen kanssa. (Varhaiskasvatustalaki 2018/540 § 7) Yhteistyötä tehdään myös lastensuojelun, neuvolan ammattilaisten ja muiden sosiaalihuollon ja terveydenhuollonpalveluiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö korostuu näiden tahojen välillä, kun jollain herää huoli lapsen hyvinvoinnista tai kehityksestä tai kun lapsen tukea ollaan suunnittelemassa ja järjestämässä. Lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen, kasvun ja hyvinvoinnin arvioinnissa sekä tuen tarpeiden varhaisessa tunnistamisessa monialaisessa yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilökunnan antama arvio on tärkeä osa. (OPH, 2018, s. 35) Yhteistyö takaa sen, että jokaisen lapsen varhaiskasvatuksen järjestämistä tuetaan niin, että jokainen lapsi saa omien tarpeidensa ja kehityksensä mukaista opetusta, kasvatusta ja hoitoa. Varhaiskasvatuksen järjestäjät vastaavat siitä, että yhteistyö toteutuu ja on suunnitelmallinen. He ovat myös vastuussa siitä, että yhteistyö toteutuu tarvittaessa monialaisesti. (OPH, 2018, s. 33)

Monialaisen yhteistyön tavoitteena on varmistaa, että varhaiskasvatus toteutuu toimintaympäristössä lapsen tarpeiden mukaan. Varhaiskasvatusta laissa sanotaan, että järjestettäessä varhaiskasvatusta kunnan on toimitettava monialaisessa yhteistyössä ja tehtävä yhteistyörakenteet tarvittaessa. Varhaiskasvatuksen kanssa yhteistyössä voi toimia erilaiset alueelliset ja paikalliset toimijat, joiden kanssa yhteistyö on luontevaa. Esimerkiksi opetuksesta, kirjastosta, liikunnasta ja kulttuurista vastaavien tahojen kanssa tehtävä yhteistyö tukee varhaiskasvatuksen tavoitteita ja lisää monipuolisia oppimisympäristöjä. Yhteistyö kunnan varhaiskasvatuksen ja samalla alueella toimivien yksityisten kasvatustalveluiden tuottajien kanssa on tärkeää. Muita varhaiskasvatuksen kanssa toimivia yhteistyötahoja ovat esimerkiksi järjestöt ja seurakunnat. (OPH, 2018, ss. 34-35)

Tiimin toiminnassa tärkeää on eri jäsenten välinen yhteistyö, jonka toiminnalle on yhdessä asetettu pelisäännöt, jotta kaikki toimisivat kohti yhteistä tavoitetta. Hyvän tiimin piirre on avoin kommunikaatio ja rakentava palaute. Tiimin kanssa pidettävissä palavereissa voidaan käydä monialaista keskustelua lapsen tai lapsiryhmän esiin nousseista haasteista ja huolista. On tärkeää, että jokainen tiimin jäsen uskaltaa tuoda oman mielipiteensä esiin. Huolista keskusteltaessa olisi hyvä sopia tapa, miten huoli lapsesta otetaan puheeksi vanhempien kanssa ja kuka hoitaa huolen puheeksi ottamisen. Tiimipalavereissa voidaan käydä myös näitä tilanteita läpi. (Köivunen, 2009, ss. 192 – 194)

Kokemuksemme mukaan, päiväkodeissa toimii yleensä henkilöstöstä koostuva tiimi. Tiimissä voi olla erilaisia ammattilaisia kuten varhaiskasvatuksen opettajia, lähihoitajia ja tulevaisuudessa myös varhaiskasvatuksen

sosionomeja. Tämä tiimi luo osaltaan päiväkotiin omanlaisensa monialaisen työryhmän, sillä jokaisella on omanlaisensa työkokemus, koulustausta ja työhistoria, jotka tuovat erilaisia näkökulmia ja ulottuvuuksia työympäristöön. Haluammekin tutkimuksessamme kokemuksia kaikilta tiimin jäseniltä eli varhaiskasvatuksen opettajilta ja hoitajilta, sillä monenlainen kokemus tuo monipuolisuutta varhaiskasvatuksen järjestämiseen.

3 EHKÄISEVÄ LASTENSUOJELU VARHAISKASVATUKSESSA

Opinnäytetyön tutkimustehtävänä on selvittää ehkäisevää lastensuojelutyötä ja sitä, miten se vaikuttaa varhaiskasvatuksen arkeen. Ehkäisevällä lastensuojelulla voidaan mahdollisesti auttaa perheitä ja lapsia ennen tilanteen pahenemista lastensuojelun asiakkuuteen asti. Tärkeää on tiedostaa, että varhaiskasvatuksessa ehkäisevää lastensuojelua on jo siellä oleva perusarji ja siihen kuuluvat rutiinit. Ehkäisevää lastensuojelua voidaan kuvata myös varhaisen tuen termillä.

Ehkäisevän työn aikakausi on alkanut noin 1960-luvulta, kun yhteiskunnassa alkoi hyvinvointivaltion muodostuminen, minkä jälkeen palvelurakenne on alkanut muotoutua yhä enemmän ehkäisevän työn suuntaan. Ehkäisevän työn vastuu kuuluu monille eri tahoille ja työtä tehdään monella tasolla. Yhteiskunnallinen avoin keskustelu ja päätöksenteko ovat edellytyksiä ehkäisevän työn onnistumiselle ja tekemiselle. Ehkäisevän lastensuojelun alueelta tarvitaan tutkimusta, sillä johtopäätöksiä yleisestä lapsien hyvinvointia koskevasta tutkimuksesta ei voida ehkäisevään työhön tehdä suoraan. Tutkimuksien avulla ehkäisevän työn vaikutuksia on helpompi arvioida ja työn kohdetta voidaan arvioida paremmin. (Puonti, Saarnio & Hujala, 2004, ss. 157 – 164)

Lastensuojelulain mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla turvataan sekä edistetään lasten kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on tuki ja erityinen tuki, jota voidaan antaa peruspalveluiden piirissä, kuten päivähoitossa, äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Ehkäisevä lastensuojelu eroaa lapsi- ja perhekohtaisesta lastensuojelusta siten, että ehkäisevä työ koskee kaikkia lapsia, ei vain lastensuojelun asiakkaita. Ehkäisevän työn tuen piiriin ei vaadita lastensuojelun asiakkuutta, joka alkaisi lastensuojeluilmoituksesta ja sosiaalityöntekijän lastensuojelutarpeen arvioinnista. Kunnilla on yhteistyössä sosiaaliviranomaisten ja muiden toimijoiden kanssa velvollisuus seurata ja edistää lasten ja nuorten hyvinvointia sekä parhaalla mahdollisella tavalla poistaa ongelmia. Lain mukaan vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Kunnat on velvoitettu toteuttamaan suunnitelmallisesti sekä tavoitteellisesti ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä monialaisesti yhteistyönä eri viranomaisten, palveluntarjoajien, yhteisöjen ja kansalaisten kanssa. Jokaisella kunnalla on velvollisuus laatia suunnitelma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä

myös lastensuojelun kehittämiseksi ja edistämiseksi. Suunnitelmaan kirjaataan myös hyvinvointia tukevat ja ongelmia ehkäisevät toimenpiteet ja palvelut. (LSL 2007/417)

Ehkäisevä lastensuojelu tulisi käsittää kaikkia viranomaisia ja kansalaisia koskevaksi laajaksi lasten suojeluksi. Ehkäisevän työn tulisi olla osa kaikkia eri yhteiskunnan toiminnan tasoja ja tapoja koskeva periaate, jolla koko lapsiväestölle voidaan taata hyvä ja onnellinen lapsuus. Työ on myös riskien vähentämistä ja erilaisten mahdollisuuksien avaamista. Termin rinnalla voidaan käyttää myös termiä edistävä työ, joka tarkoittaa kasvun tukemista ja sen laajentumisen mahdollisuuksia. Ehkäisevän lastensuojelun määritelmän voidaan myös ajatella sisältävän edistävän työn termin ja täydentävän sitä. (Pölkki, 2016, ss. 262 – 264) Käytämme opinnäytetyösämme termiä ehkäisevän lastensuojelu.

Ehkäisevän lastensuojelutyön tarkoituksena on ylläpitää palveluita, jotka ehkäisevät erillisen lastensuojelullisen tuen tarpeen syntymistä perheessä. Sillä pyritään vaikuttamaan lasten itse kokemaan turvattomuuden tunteeeseen, lapsiperheiden köyhyyteen, arjen haasteisiin ja tukiverkoston vähäisyyteen tai niiden puuttumiseen kokonaan. Työn lähtökohtana on edistää jokaisen lapsen turvallista ja terveellistä kasvua ja kehitystä ja sen lisäksi tukea vanhempaa tämän kasvatustyössä ja kasvatustyön haasteissa. (Heinonen, Hipp & Väisänen, 2012, ss. 4 – 5)

Varhainen tuki ehkäisee ongelmien kärjistymistä ja on myös taloudellisesti kannattavaa. Se on tarkoitettu toteutettavaksi siellä, missä lapset normaalisti esimerkiksi arkisin ovat kuten päivähoito ja koulut. Varhaisen tuen tulisi tarjota lapselle ja perheelle kunnioittava, avoin ja leimaamaton tuki. Sen ei pitäisi tuntua ikävältä ja tunkeilevalta. Asiat pitäisi käsitellä yhdessä perheen kanssa niin, että he kokevat olonsa arvostetuksi ja saavansa tarvitsemansa määrän tukea. Perheen kanssa tehtävän yhteistyön pyrkimys on, että tuki voitaisiin järjestää peruspalveluissa eikä lasta tarvitsisi määrittää lastensuojelun asiakkaaksi. Varhaisen tukemisen vaiheita ovat huolen tunnistaminen, sen ottaminen puheeksi vanhempien kanssa ja korjaavat toimenpiteet. (Taskinen, 2012, s. 46) Varhaista tukea voidaan myös kuvata termillä varhainen puuttuminen. Varhainen puuttuminen on ennaltaehkäisevää toimintaa, johon kuuluu myös korjaavia toimenpiteitä. Varhainen puuttuminen ja varhainen tuki ovat myös ehkäisevää lastensuojelua, sillä niiden toimilla pyritään ehkäisemään lastensuojelun asiakkuus ja ongelmien syntyminen sekä paheneminen pyritään estämään. Varhaiskasvatustilaisissa säädetyissä varhaiskasvatuksen tavoitteissa on myös nostettu esiin edellä mainitut ehkäisevän lastensuojelun periaatteet.

Lapset viettävät suuren osan lapsuusajastaan varhaiskasvatuksessa. Heidän kokemuksensa siitä, olosuhteet ja ilmapiiri vaikuttavat koko heidän elämäänsä. Päivähoito tavoittaa suuren osan lapsiväestöstä, joten henkilökunnalla on suuri mahdollisuus vaikuttaa lasten kehitykseen. Keskeisenä tavoitteena päivähoidossa on tukea lapsen myönteistä kehitystä sekä

vanhempia heidän kasvatustyössään. Varhaiskasvatuksen tulisi tarjota lapsille pysyvät, turvalliset ja lämpimät ihmissuhteet, lapsen henkilökohtaista kehitystä monipuolisesti tukevaa toimintaa sekä lapsen lähtökohdat huomioon ottaen myönteinen kasvuympäristö. Varhaiskasvatus on täten tärkeä osa lasten suojelua ja ehkäisevää lastensuojelutyötä. Jo varhaiskasvatuksen perustehtävää toteuttamalla tehdään ehkäisevää lastensuojelua. (Taskinen, 2012, s. 40) Työntekijöiden olisi tärkeää tiedostaa, että tekemällä laadukasta arjen varhaiskasvatusta voidaan kehittyviä ongelmia ennaltaehkäistä sekä ottaa mahdollisesti noussut huoli puheeksi tarpeeksi ajoissa.

Varhaiskasvatuksessa voidaan tukea vanhemmuutta monin eri tavoin, esimerkiksi antamalla ohjeita ja neuvoja kasvatusta ja hoitoa koskevissa asioissa. Jokaisen vanhemman tulee kuitenkin kohdata lastaan yksilöllisesti, ohjeet ja neuvot ovat vain yleisiä. Lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen tukeminen ja vahvistaminen on lapsen kasvun ja kehityksen kannalta tärkeää. (Kalland, 2014, 26) Vanhemmuuden tukemiseen haasteita tuo se, että jokainen perhe on erilainen. On tärkeää, että työntekijät saavat lapsesta ja perheen elämäntilanteesta tietoa. (Järvinen ym. 2011, s. 16)

Varhaiskasvatuksessa tulisi toteutua säännöllinen päivärytmi, perushoito, turvallinen ympäristö ja ihmissuhteet sekä pedagoginen toiminta. Ne voivat jo itsessään tukea lasta. Kun päivähoito toteuttaa perustehtävänsä laadukkaasti, se on jo hyvää sosiaalityötä ja ennaltaehkäisevää toimintaa. Perheet, jotka kamppailevat monien erilaisten ongelmien kanssa voivat saada tukea useilta eri tahoilta, jolloin päivähoiton tulee keskittyä lapsen kasvun ja hyvinvoinnin tukemiseen. (Koivunen, 2009, s. 16.) Työmme tavoitteena on tuottaa lisää tietoa siitä, mitä ehkäisevä lastensuojelu työ todellisuudessa tarkoittaa varhaiskasvatuksen arjessa.

Lastensuojelun ehkäisevä työ on haastavaa, sillä se kohdistuu koko lapsiväestöön ja tavoitteena on koko lapsiväestön hyvinvointi. Ehkäisevällä työllä pyritään varmistamaan lapsille hyvän lapsuuden edellytykset sekä estämään negatiivisen kehityksen syntyminen. Ehkäisevällä lastensuojelutyöllä tarkoitetaan koko lapsiväestölle tarkoitettuja hyvinvointia tukevia palveluita ja tukitoimia, joiden tarkoituksena on ehkäistä tietyssä elämäntilanteessa olevan lapsen tai lapsiryhmien syrjäytyminen, huono-osaisuus tai elämäntilanteen paheneminen. (Puonti, Saarnio & Hujala, 2004, ss. 154 – 159)

4 LASTENSUOJELULLISEN HUOLEN HERÄÄMINEN

Yksi tärkeimmistä asioista opinnäytetyössämme on lastensuojelullisen huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen. On tärkeää tietää, miten huoli otetaan puheeksi rakentavalla ja kunnioittavalla tavalla. Ottamalla huoli puheeksi ajoissa voidaan ehkäisevän lastensuojelun keinoin tukea perhettä ennen ongelmien pahenemista. Tässä opinnäytetyössä haluamme selvittää varhaiskasvatuksen työntekijöiden kokemuksia huolesta ja sen puheeksi ottamisesta, joten on tarpeen ja välttämätöntä käsitellä teoriaa sen taustalla.

4.1 Huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen

Huolen puheeksi ottaminen on osa ehkäisevää lastensuojelua, koska se ehkäisee ongelmien pahenemista. Varhaiskasvatuksen työntekijän tehtävä on kiinnittää huomiota lapsen hyvinvointiin ja siinä tapahtuviin muutoksiin. Jos lapsesta herää huoli, pitää työntekijän ottaa asia puheeksi lapsen vanhempien kanssa. Lastensuojelullisen huolen herääminen voi olla haastava tilanne työntekijälle. Työntekijällä tulisi olla omaa osaamista, kokemusta ja luottoa omiin taitoihin, jotta asia voitaisiin ottaa hienovaraisesti esille. Huolen puheeksi ottamisessa voi olla suuri kynnyks, sillä tilanne voi olla kiusallinen sekä työntekijälle että vanhemmalle. Tärkeää on tiedostaa, milloin huoli otetaan puheeksi.

Lastensuojelullinen huoli on työntekijän yksilöllinen tunne. Huolen taustalla on työntekijän oma tieto verkoston tukimahdollisuuksista ja kuva nuoren tai lapsen tilanteesta. Tunne perustuu työntekijän omiin taitoihin, tietoihin ja aikaisempaan kokemukseen asiasta. Huolen asteeseen vaikuttaa työntekijän omat tunteet ja niiden voimakkuus sekä oma tausta. Huoli kohdistuu tässä kahteen eri asiaan samaan aikaan: lapsen selviämiseen ja omiin kykyihin ja mahdollisuuksiin auttaa lasta. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 21)

Lastensuojelullisen huolen voi herättää lapsen poikkeuksellinen käytös eri tilanteissa. Päiväkodissa näitä tilanteita voi olla esimerkiksi tulo- ja hakutilanteissa tapahtuva levoton, itkuinen, ärsyyntynyt, karkaileva tai raivoisa käytös, väkivaltaisuus, vetäytyvä ja kontaktia välttelevä käytös tai lapsen käytöksessä tapahtuva selkeä muutos aikaisempaan. Lisäksi lapsen hoidollisista asioista voi herätä huoli, jos huomaa esimerkiksi lapsella olevan samat vaatteet pidemmän aikaa, vaippa on vaihtamatta, tulee aina nälkäisenä hoitoon tai ei ole kunnollisia ulkoiluvaatteita. Huolta voi aiheuttaa myös ”rajaton vanhemmuus”, jossa lapsi käyttäytyy vanhempiaan kohtaan epäkunnioittavasti, eikä lapselle ole asetettu kotona rajoja juuri lainkaan. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 23)

Usein, kun lastensuojelullinen huoli on herännyt, työntekijällä herää myös huoli omasta osaamisestaan ja siitä, millaiset ovat hänen

toimintamahdollisuutensa. Tällaisiin tilanteisiin on luotu avuksi huolen vyöhykkeet, joiden avulla työntekijä voi arvioida omia voimavarojaan sekä tuen määrän tarvetta.

Taulukko 1. Huolen vyöhykkeistö (Eriksson & Arnkil 2005, 25).

HUOLETON TILANNE	PIENI HUOLI		HARMAA VYÖHYKE		SUURI HUOLI	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)
Ei lainkaan huolta.	Pieni huoli tai ihmettely käynyt mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin vahva.	Huoli tai ihmettely käynyt toistuvasti mielessä; luottamus omiin mahdollisuuksiin hyvä.	Huoli kasvaa; luottamus omiin mahdollisuuksiin heikkenee.	Huoli tuntuva; omat voimavarat ehjät.	Huolta paljon ja jatkuvasti; lapsi/nuori vaarassa. Omat keinot loppumassa.	Huoli erittäin suuri; lapsi/nuori välittömässä vaarassa. Omat keinot lopussa.
		Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Mielessä toivomus lisävoimavaroista ja kontrolliin* lisäämisestä.	Selvästi koettu lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Lisävoimavaroja ja kontrollia saatava mukaan heti.	Muutos lapsen tilanteeseen saatava heti.

* kontrolli = tilanteen hallinnan lisääminen esimerkiksi rajoittamalla jotain epätoivottavaa asiaa.

Taulukossa 1. on kuvattuna eri huolen vyöhykkeet. Pienen huolen vyöhykkeellä työntekijällä on tunne, että lapsen asioissa on huolta, joka herää mahdollisesti toistuvastikin. Työntekijällä on kuitenkin luottamus omiin mahdollisuuksiinsa auttaa. Pienen huolen vyöhykkeen huolet koetaan helpoksi ottaa puheeksi vanhempien kanssa, koska työntekijän oma tuki voi riittää. Harmaalla vyöhykkeellä huoli on selvästi tuntuvampaa ja kasvaa koko ajan. Työntekijä on käyttänyt jo omat auttamiskeinonsa tai kokee niiden olevan jo vähissä. Tämän vyöhykkeen tilanteet ovat kuormittavia eikä muiden tahojen mukanaolosta ole vielä tietoa. Työntekijä saattaa pelätä liioittelevansa tai epäilee näytön olevan liian pientä. Lisäksi työntekijä pohdii, olisiko lastensuojeluilmoitukselle tarvetta lisätuen saamiseksi. Suuren huolen vyöhykkeellä työntekijä kokee lapsen olevan vaarassa ja omat keinot auttaa ovat lopussa. Tämän vyöhykkeen tilanteissa työntekijällä ei ole enää varaa epäröidä. Suuren huolen vyöhykkeellä työntekijän arvion mukaan lapselle käy huonosti, jos tilanteeseen ei saada apua ja muutosta. Mukaan on saatava välttämättömät tahot, ja tilanne itsessään pakottaa työntekijän toimimaan. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 26)

Lastensuojelullisen huolen puheeksi ottaminen vaatii varhaiskasvatuksen työntekijältä erityistä suhtautumista asiaan. Lähestymisen tulee olla kunnioittavaa ja avointa. Ennen lastensuojelullisen huolen puheeksi ottamista, on hyvä kirjata konkreettisia asioita ja havaintoja, joilla huolta voidaan avata vanhemmalle. Vanhemman on helpompi ymmärtää huoli, kun kerrotaan konkreettisia asioita, miksi ollaan huolissaan. Tällöin on myös helpompi miettiä tarvittavia tukitoimia. Lähtökohtana huolen puheeksi ottamisessa tulisi olla huoli lapsesta eikä niinkään vanhemman syyttäminen tai arvosteleminen. Tavoitteena on saada jonkinlainen positiivinen muutos tilanteeseen. Tärkeää on huoltajan ja työntekijän välinen yhteistyö, jonka

avulla voidaan päästä haluttuun tavoitteeseen. Yhteistyön kannalta olisi tärkeää tuoda esiin myös myönteisiä asioita perheestä ja selvittää perheen voimavaroja. Positiivisuus motivoi molempia osapuolia toimimaan lapsen edun hyväksi ja löytämään parhaimman tukikeinon lapselle. (Eriksson & Arnkil, 2012, ss. 28 – 30)

Lastensuojelullisen huolen puheeksi ottaminen luo epävarmuutta monille työntekijöille. Työntekijä saattaa epäillä havaintojen oikeellisuutta ja sitä, onko oikeasti tarpeen puuttua vanhempien kasvatukseen. Voi tuntua epämiellyttävältä puhua vanhemmille vaikeista asioista, sillä joku saattaa loukkaantua tai suuttua tilanteessa. (Eriksson & Arnkil, 2012, s. 10)

4.2 Lastensuojeluilmoituksen tekeminen

Päiväkodin henkilöstön jäsenet ovat salassapitosäännösten estämättä velvollisia tekemään lastensuojeluilmoitus (LSL § 25). Lastensuojeluilmoitus tehdään yleensä oman kunnan sosiaalitoimistoon, mutta asian ollessa kiireellinen voi soittaa hätänumeroon 112. Ilmoitus on mahdollista tehdä kirjallisesti, puhelimesta tai paikan päällä virastossa. Ilmoituksen tekemiseen voi käyttää valmiita lomakkeita, mutta se ei ole pakollista. Valmiit lomakkeet voivat helpottaa tarvittavien asioiden esiin tuomista. Ilmoituksen tekijällä tulisi olla tiedossa lapsen henkilötiedot, ilmoituksen syy ja perusteet sille sekä lisäksi voi kertoa, onko lapsen vanhemmille kerrottu ilmoituksesta. (THL, 2019a)

Ilmoitus on tehtävä välittömästi, kun huomaa syitä lastensuojelullisille toimenpiteille. Esimerkiksi laiminlyönti, heitteillejätto, pahoinpitely tai seksuaalinen hyväksikäyttö, sen uhka tai epäily ovat syitä ilmoituksen tekemiselle. Ilmoituksen voi tehdä myös, jos huomaa lapsen hoidossa olevan merkittäviä puutteita tai osaamattomuutta. Syynä voi myös olla esimerkiksi vanhempien erilaiset ongelmat, kuten päihde- tai mielenterveysongelmat, jaksamattomuus ja väsymys. Ilmoitusvelvollisuus ei poistu, vaikka tietäisi jonkun muun tehneen jo ilmoituksen lapsesta. Vaikka tietäisi perheen olevan jo lastensuojelun asiakas, tulee ilmoitus silti tehdä. Uusi ilmoitus voi antaa syyn tarkastaa perheen palvelutarve. Vaitiolovelvollisuus ja salassapitosäännökset eivät ole esteenä ilmoituksen tekemiselle. Asian tultua viireille lastensuojelussa on kiireellisesti arvioitava lastensuojelun tarve. On myös tehtävä sosiaalihuoltolain mukainen palvelutarpeen arviointi, jolle arvioon tekeminen ole selvästi tarpeetonta. (THL, 2019a)

5 AIKAISEMMAT TUTKIMUKSET

Ehkäisevästä lastensuojelusta varhaiskasvatuksessa on tehty paljon tutkimuksia. Pirkanmaan alueelle ja erityisesti Tampereelle ei tutkimuksia ole tähän mennessä tehty. Tutkimuksien laajuus vaihteli opinnäytetöistä pro

gradu -tutkielmiin. Valitsimme opinnäytetyöhömmä neljä tutkimusta, jotka olivat lähellä omaa aiheitamme.

Sanni Salonen (2019) tutki Pro gradu -tutkielmassaan ehkäisevää lastensuojelua varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millainen on varhaiskasvatuksen rooli ehkäisevässä lastensuojelussa ja millaiset ovat lastentarhanopettajien valmiudet toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua sekä tarttua lastensuojelulliseen huoleen. Salonen tutki myös, millainen on lastentarhanopettajien kokemus yhteistyöstä varhaiskasvatuksen ja lastensuojelun sekä muiden lasten hyvinvointia tukevien palvelujen välillä.

Tutkimusaineisto koostui kahdeksasta yksilöhaastattelusta. Haastatteluihin osallistui Turun kaupungissa työskenteleviä lastentarhanopettajia. Haastateltavat olivat erilaisia koulutustaustoiltaan sekä työurien pituudet olivat todella vaihtelevia. Tutkimuksen tuloksissa keskeiseksi nousi puutteellisuus yhteistyössä Turun kaupungin varhaiskasvatuksen, lastensuojelun ja perhepalveluiden välillä. Yhteistyön puutteellisuus ja tiedonpuute aiheutti lastentarhanopettajissa turhautuneisuutta ja epävarmuutta lastensuojelullisiin huoliin liittyen. Tulosten mukaan varhaiseen tukeen ei päiväkodissa pystytä panostamaan, koska resurssit ovat liian pienet. Ilmi tuli myös haasteita, joita olivat esimerkiksi suuret ryhmäkoot ja puutteelliset henkilöstöresurssit. Myönteisiä tekijöitä olivat esimerkiksi luottamuksellinen yhteistyösuhde varhaiskasvattajien ja vanhempien välillä sekä pienryhmätyöskentely. Tulosten mukaan ammattikorkeakoulupohjaiset opettajat kokivat lastensuojelullisen tietotaitonsa vahvempina kuin yliopiston käyneet opettajat. (Salonen, 2019, ss. 72 - 73)

Emma Bergman ja Roosa Myllyrinne (2019) ovat opinnäytetyössään tutkineet lastentarhanopettajien toimintatapoja, ajatuksia ja haasteita ehkäisevästä lastensuojelusta. Lisäksi he esittelevät kootun tiedon avulla yleistä tietoa ehkäisevästä lastensuojelusta varhaiskasvatuksessa.

Opinnäytetyön aineisto hankittiin puolistrukturoidulla ryhmähaastattelulla. Haastattelun keskeiset teemat olivat varhainen tuki, huolen herääminen ja siihen puuttuminen. Haastatteluja oli kaksi, joista ensimmäiseen osallistui kolme lastentarhanopettajaa ja toiseen neljä opettajaa sekä yksiköiden johtaja. Tutkimus toteutettiin Kotkan kaupungissa. Tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että ehkäisevän lastensuojelun tarve on kasvanut ja samalla varhaiskasvatuksen rooli on muuttunut avoimempaan suuntaan, jossa kasvatuskumppanuus ja yhteistyö vanhempien kanssa on yhä tärkeämpää. Yhteistyön lisääntyä huoliin puututaan aiemmin ja niistä keskustellaan avoimemmin vanhempien kanssa. Tärkeäksi nousi myös moniammatillisen työn merkitys ja sen haasteet. Tärkeinä ehkäisevän lastensuojelun keinona haastateltavat kokivat vuorovaikutuksen, yhteistyön ja

avoimen keskustelun perheiden ja työntekijöiden kesken. (Bergman & Myllyrinne, 2019, ss. 30 – 37)

Niina Eloniemi (2019) tutki opinnäytetyössään varhaiskasvatuksen työntekijöiden käsityksiä ehkäisevästä lastensuojelusta, varhaisesta puuttumisesta sekä sen toteuttamisesta varhaiskasvatuksessa. Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata ehkäisevää lastensuojelua ja varhaista puuttumista varhaiskasvatuksessa. Tavoitteena oli myös tuottaa uutta tietoa varhaiskasvatuksen työntekijöiden keinoista ehkäistä lapsien erilaisia ongelmia sekä puuttua niihin ajoissa. Lisäksi työn tavoitteena oli tuottaa kunnan päättäjille tietoa siitä, mitä ehkäisevä työ varhaiskasvatuksessa on.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kahdella teemahaastattelulla, jotka olivat puolistrukturoituja. Molemmat haastateltavat olivat varhaiskasvatuksen opettajia Tyrnävän kunnalla. Keskeisiksi teemoiksi nousivat ehkäisevä lastensuojelu, lapsen osallisuus, kasvatusyhteistyö ja varhainen puuttuminen. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että varhaiskasvatus on tärkeä ympäristö ehkäisevälle lastensuojelulle työlle. Kasvatuskumppanuus koetaan erittäin tärkeäksi osaksi ehkäisevää lastensuojelua varhaiskasvatuksessa ja tiiviin yhteistyön merkitys vanhempien ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä korostui myös tutkimuksen tuloksissa. Ehkäisevää lastensuojelua varhaiskasvatuksessa on asioihin puuttuminen heti kun huoli herää. Huolen puheeksi ottaminen on varhaista puuttumista, ja sen tukena varhaiskasvatuksen työntekijöillä on käytössä huolen vyöhykkeet. Tutkimustuloksista käy ilmi, että työntekijät kokevat varhaiskasvatuspalvelut itsessään jo ehkäisevänä lastensuojeluna. Kehittämiskohteiksi tutkimuksen tuloksista nousi erilaiset koulutukset koskien ehkäisevää lastensuojelua ja varhaista puuttumista varhaiskasvatuksessa. (Eloniemi, 2019, ss. 26-36)

Valitsimme vielä neljänneksi esiteltäväksi tutkimukseksi Niina Lehtosaaren ja Hilla-Maria Vimparin (2012) opinnäytetyön ehkäisevästä lastensuojelusta päivähoidossa. Opinnäytetyö oli osana Koillismaan alueella toimivaa Lapsen hyvä arki 2 -hankkeen kehittämistyötä. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, mitä ehkäisevä lastensuojelu on ja miten lastentarhanopettajat kokevat toteuttavansa ehkäisevää lastensuojelua päivähoidossa.

Tutkimus oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Lehtosaari ja Vimpari keräsivät aineiston yksilöteemahaastatteluilla Kuusamon päiväkodeissa. He käyttivät teemoina lastentarhanopettajan näkökulmaa ja kokemuksia, kasvatuskumppanuutta, varhaista tukea ja moniammatillista yhteistyötä. Haastattelut nauhoitettiin ja nauhoitustilanteissa tehtiin erillisiä muistiinpanoja. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Aineisto litteroitiin huolellisesti ja tutkijat erottelivat teemat selkeästi. Tämän jälkeen aineistosta karsittiin ylimääräinen aiheeseen kuulumaton aineisto pois ja muodostettiin jokaiselle temalle eri luokat. Tutkimuksen tulokset osoittivat,

että päiväkodin arjessa näkyy ehkäisevä lastensuojelu. Ehkäisevä lastensuojelu on lasten hyvinvoinnin edistämistä eri tukitoimien ja arjen perustyön avulla päiväkodissa. Lasten yksilöllinen huomioiminen ja kasvattajan aito läsnäolo ovat lasten hyvinvoinnin lähtökohtia. Moniammatillisesta yhteistyöstä tuloksissa kerrottiin, että päivähoidossa koetaan yhteistyö lastensuojelun kanssa riittämättömäksi. Yhteistyö vanhempien kanssa onnistuu hyvin, mutta kasvattajat kokevat vanhempien tuen tarpeiden havaitsemisen liian raskaaksi omalle jaksamiselle. (Lehtosaari & Vimpari, 2012, ss. 6—7, 30-40)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa avataan tutkimustehtävää ja tutkimuskysymyksiä. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden kokemuksia varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna syvemmin kuin vain määrällisenä aineistona. Aineisto on kerätty Webropol-kyselylomakkeella, joka lähetettiin linkkinä työntekijöiden sähköposteihin. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla, sillä vastauksissa toistuivat selkeästi samat asiat. Tutkimus on toteutettu eettisten periaatteiden mukaisesti.

6.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymykset

Tutkimuksemme tehtävänä on tuottaa uutta tietoa eräiden Tampereen kaupungin päiväkotien työntekijöiden kokemuksista varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna. Lisäksi tutkimuksessa selvitetään varhaiskasvattajien kokemuksia huolen heräämisestä ja puheeksi ottamisesta. Tutkimuskysymyksiä oli kaksi:

- Millaisena työntekijät kokevat varhaiskasvatuksen ehkäisevänä lastensuojeluna?
- Millaisista asioista lastensuojelullinen huoli herää ja miten se otetaan puheeksi?

6.2 Kvalitatiivinen tutkimus

Kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen aineisto on pelkistettyä, sanallista kuvailua. Tutkimuksen teksti on voinut syntyä riippumatta tai riippuen tutkijasta. Aineistonkeruumenetelmän valinnassa on tärkeää ottaa huomioon, että se tuottaa aineiston tekstin muodossa. Laadullisen tutkimuksen tunnusmerkkejä voivat olla esimerkiksi erilaiset havainnoinnit ja haastattelut, omaelämäkerrat, näkökulma, aineistolähtöinen analyysi, hypoteesittomuus, tutkittavien näkökulma ja tutkijan asema. Laadullisen tutkimuksen tutkimussuunnitelma voi muuttua aina tutkimuksen edetessä, joka

tarkoittaa sitä, että laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttämällä saavutetaan prosessimaisuutta. Tutkimusongelmaa ja tutkimusasettelua saattaa myös joutua tarkastelemaan uudesta näkökulmasta ajan kuluessa. (Eskola & Suoranta, 2014, ss. 15 – 16)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmät ja tutkimuskysymykset päätetään ennen varsinaisen tutkimuksen alkua hyvissä ajoin. Jos tutkimuksen kysymyksenasettelu ja raportin muoto päätetään varhaisessa vaiheessa, se saattaa olla jopa haitaksi laadullista tutkimusta tehdessä. Mutta laadullisen tutkimuksen erilaiset menetelmät voivat tarjota mahdollisuuksia soveltamiseen ja vapausasteita. (Hakala, 2015, s.23)

Laadullinen tutkimus voidaan aloittaa ilman ennako-oletuksia aiheesta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa puhutaan aineistolähtöisestä analyysistä, joka tarkoittaa, että tutkimuksessa teoria rakentuu tutkimusaineiston pohjalta. Tutkija voikin löytää uusia näkökulmia tutkimuksen kautta. Hypoteettomuus laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa, ettei tutkijalla ole vahvoja ennako-oletuksia tutkimuksen kohteesta tai tutkimuksen tuloksista. On kuitenkin tärkeää muistaa, että jokaisella on aikaisemmat kokemukset, jotka vaikuttavat asioihin suhtautumiseen. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 19)

6.3 Tutkimuksen toteuttaminen Webropol-kyselynä

Lähdimme tutkimusprosessiin valitsemalla meitä kiinnostavan ja ajankohittaisen aiheen. Olemme tulevia varhaiskasvatuksen opettajia ja halusimme selvittää, miten ehkäisevä lastensuojelu näkyy tulevalla työkentällämme. Lisäksi olimme kiinnostuneita, miten tulevassa työssämme voimme toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua. Otimme yhteyttä mahdollisiin yhteistyökumppaneihin jo todella varhaisessa vaiheessa, mutta vastauksien saaminen viivästytti yhteistyön alkua. Yhteistyökumppaneiden löydyttyä laadimme tutkimussuunnitelman ja haimme Tampereen kaupungilta tutkimusluvan. Luvan jälkeen teimme sopimukset kahden yhteistyökumppanin kanssa sekä kävimme esittelemässä aihetta ja tutkimuksen toteutusta heille. Seuraavaksi laadimme kyselylomakkeen. Toteutimme kyselylomakkeen (Liite 1) verkossa, Webropol-palvelussa. Päädyimme tekemään kyselylomakkeen toisen yhteistyökumppanin toiveesta. Kyselylomake oli yksinkertainen toteuttaa ja kysymysten asettelu oli selkeää. Kyselylomakkeesamme halusimme aluksi selvittää vastaajien taustatietoja ja sen jälkeen asetella kysymykset teemoittain kohdennettuna varhaiskasvatuksen työntekijöille. Kyselylomakkeen teemoja olivat ehkäisevän lastensuojelun merkitys, varhaiskasvatuksen tukitoimet perheelle, huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen ja lisäkoulutuksen tarve. Saimme kyselylomakkeellemme myös testivastaajan, joka antoi hyvää palautetta lomakkeesta ja aika-arvio vastaamiselle onnistui hänen vastauksessaan.

Kyselylomake on tärkeä suunnitella ja testata, jotta tutkimus onnistuisi mahdollisimman hyvin. Liian pitkä kysely karsii vastaajia. On myös pyrittävä loogiseen ja yksinkertaiseen kysymystenasetteluun. Lomake on hyvä

aloittaa kysymyksillä, joihin vastaajan on helppo vastata. Tutkimuksen kannalta on hyvä kysyä asioita tarkasti, sillä laajaa aineistoa on helpompi tiivistää, mutta suppeaa aineistoa ei voi laajentaa. Tärkeää on antaa tarkat vastausohjeet, jos tutkija(t) eivät itse ole paikan päällä. (KvantimOTV, 2010)

Lähetimme yhteistyökumppaneille saatekirjeen (Liite 2) ja linkin kyselyyn sähköpostitse. Alkuperäisen suunnitelman mukaan kyselyn piti olla auki kaksi viikkoa, mutta vallitsevan tilanteen vuoksi jouduimme pitämään kyselyä auki koko maaliskuun. Kysely lähetettiin yhteistyökumppaneiden toimesta 43 työntekijälle, ja vastauksia kyselyyn tuli 11 kappaletta.

6.4 Analyysimenetelmänä teemoittelu

Päätimme analysoida aineistoa teemoittelemalla, koska aineisto oli selkeästi jäseneltävissä teemoiksi. Aloitimme miettimällä, mitkä olisivat aineiston pääteemat. Pääteemoiksi valikoituivat ongelmien ennaltaehkäisy ja monialainen yhteistyö. Molempien pääteemojen alle muodostui alateemoja, jotka kaikki sivuavat toisiaan. Aloitimme teemoittelun etsimällä toistuvia asioita vastauksissa. Kirjasimme teemat ja analysoimme, mitkä teemat esiintyvät useimmin. Seuraavaksi jaoin teemat värikoodeihin ja alleviivasimme aineistosta kuhunkin teemaan liittyvät asiat eri väreillä. Värit helpottivat meitä hahmottamaan, missä kysymyksissä teemoihin tulee vastauksia ja sisältöä. Pääteemoiksi valitsimme ne värikoodit, joita esiintyi eniten ja alateemat mukailivat pääteemoja. Kirjoitimme pääteemat erikseen värillisille lapuille, jotta muistaisimme teemat analysoitaessa. Pyrimme olemaan tekemättä omia tulkintoja aineistosta analyysivaiheessa ja teimme analyysia neutraalisti. Hankalin laadullisen tutkimuksen vaihe on tulkintojen tekeminen, sillä tähän vaiheeseen ei ole selkeitä, muodollisia ohjeita (Eskola & Suoranta, 2014, s. 147).

Teemoittelu on analyysimenetelmä, jossa tutkimusaineistosta hahmotetaan keskeisiä aihepiirejä, teemoja. Teemoittelu muistuttaa luokittelua, mutta lukumäärien sijasta tärkeää on teemojen sisältö. Teemoittelu voidaan aloittaa luokittelemalla ja sen jälkeen aineistosta etsitään varsinaiset teemat. (KAMK, n.d.) Kun aineisto on kerätty, aletaan ensimmäisenä tarkastelemaan, millaisia teemoja tutkimusaineistosta nousee esiin. Näin mahdollistuu vertailu tiettyjen aiheiden ilmenemistä ja esiintymistä aineiston vastauksissa. Aineiston perusteella voi poimia tärkeimpiä aiheita ja voi niiden perusteella tehdä erilaisia kysymyksenasetteluja. Ensin pitää löytää tärkeimmät teemat tutkimuskysymyksiensä kannalta. (Eskola & Suoranta, 2014, ss. 175 – 176)

Aineiston analyysissa voidaan käyttää sitaatteja eli suoria lainauksia ja niiden runsas käyttö käsittelee laajemmin aineistoa, mutta raportista voi tulla puuduttavaa luettavaa, jos sitä käsittelee liian laajasti (Eskola & Suoranta, 2014, s. 181). Suorien lainauksien avulla havainnollistetaan lukijalle aineisto ja tuodaan sitä ilmi sekä voidaan todistaa, että tutkijalla on aineisto

käytössään, johon tutkija analyysinsä pohjaa. Sitaatit voivat myös perustella teemojen valintaa. Raportissa tulee miettiä tarkkaan, mitkä sitaatit valitsee ja sopivatko ne juuri valittuun kohtaan. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006a) Olemme käyttäneet tutkimuksen tuloksia esiteltäessä suoria sitaatteja, jotka havainnollistavat vastaajien ajatuksia teemasta.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Opinnäytetyömme oli kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, ja vastaukset perustuvat työntekijöiden omaan kokemukseen työstä päiväkodissa. Kyselyn vastauksia analysoitaessa jaotimme vastaukset kahteen pääteemaan, jotka ovat ongelmien ennaltaehkäisy ja monialainen yhteistyö. Nämä teemat nousivat vastauksissa useaan otteeseen. Ylä- ja alateemat näkyvät taulukossa 2. Tulosten esittelyyn olemme ottaneet suoria sitaatteja vastauksista. Kyselyssä oli selvästi vastaajille helpompia kysymyksiä esimerkiksi huolen puheeksi ottamisen käytännöt, joihin saimme todella laajasti vastauksia, mutta osa kysymyksistä olivat selvästi vastaajille vieraampia, kuten mitä varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna tarkoittaa ja millaisia asioita siihen liittyy.

Taulukko 2. Aineiston analyysissä saadut teemat.

Ongelmien ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksen arjessa	Monialainen Yhteistyö
<ul style="list-style-type: none"> • Havainnointi • Huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen • Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö • Vanhempien tukeminen 	<ul style="list-style-type: none"> • Lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö • Tiimin kommunikointi • Tukipalvelut

7.1 Ongelmien ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksen arjessa

Pääteeman ongelmien ennaltaehkäisy alateemoiksi muodostuivat havainnointi, huolen herääminen ja huolen puheeksi ottaminen, vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja vanhempien tukeminen. Vastaajat kertovat ehkäisevä työn olevan tärkeää, jotta ongelmat eivät ehtisi kerääntyä suuriksi ja lastensuojelun asiakkuus voitaisiin välttää aikaisilla toimilla.

Tiedän sen pelastaneen monta perhettä eli tosi tärkeää

Mitä varhaisemmin asioihin puututaan, sitä vähemmän on tarvetta lastensuojelulle

Vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö nousee vastauksissa yhdeksi tärkeimmistä keinoista puuttua perheen tilanteeseen ja mahdollisiin ongelmiin. Vastauksien mukaan perheen tukeminen varhaiskasvatuksessa on vanhempien kanssa keskustelu rauhallisessa ympäristössä ja mahdollisesti ohjaaminen muihin palveluihin. Mahdollista on myös pyytää varhaiserityiskasvatuksen opettajan neuvoja arjen pulmiin kotona ja varhaiskasvatuksessa. Haasteiksi yhteistyössä koettiin työntekijöiden suuri vaihtuvuus, omien ongelmien tuominen töihin, arjen kiire sekä ajoittaiset työntekijöiden tai johtajan poissaolot.

Tärkeänä vastauksissa korostettiin henkilökunnan rohkeutta ottaa ongelmat puheeksi, kun niitä havaitaan. Tuloksien mukaan havainnoinnin avulla perheessä mahdollisesti alkavat ongelmat voidaan huomata ajoissa ja ohjata perhe tarvittaessa tuen piiriin. Vastauksien mukaan varhaiskasvatuksessa ei kuitenkaan aina ole tarpeeksi resursseja havainnoida jokaista lasta ja perhettä riittävän hyvin, jolloin ongelmia ei välttämättä huomata ajoissa. Lasten ja vanhempien aktiivinen havainnointi ja ehkäisevä työ koetaan erittäin tärkeänä.

Ollaan tuntosarvet herkkinä. Aistitaan tilanteita ja ollaan aina valppaana.

Olemme kuulolla perheiden kanssa, havainnointi on ykköasia.

Sitä, että päiväkodin henkilökunta tarkkailee lapsia ja perheitä, joista herää huoli ja ottaa asiaksi viedä asioita eteenpäin lapsen parhaaksi

Vastauksissa tuli ilmi, että huoli herää muutoksista lapsen tai vanhemman arkipäiväisessä käytöksessä. Huolta herättävät lapsen muuttunut käytös esimerkiksi aggressiiviseen tai välttelevään suuntaan. Lapsen luonteessa tapahtuvat muutokset, esimerkiksi ennen iloisen lapsen yhtäkkinen vetäytyminen ja arkuus, ovat vastausten mukaan syitä huolen heräämiselle. Vanhempien käytöksessä huolta herättää hätäntynyt, etäinen ja välttelevä käytös, oman lapsen huomioiminen välinpitämättömästi, rajusti tai väkivaltaisesti. Vanhemmuuden pulmat ja haasteet herättävät myös huolta. Myös lapsen itse kertomat erikoiset asiat kuten yksin kotona oleminen, muuttunut puhetyyli, lapselle sopimaton sanavarasto sekä erikoiset leikkien aiheet voivat herättää kasvattajan huolta. Lapsen kontaktittomuus muihin lapsiin sekä leikkimättömyys päiväkodissa voivat herättää huolen.

Kun lapsi on vetäytyvä, ”harmaa”, ei reagoi, ei leiki

Muuttunut käytös, mustelmat, välttelevä vanhempi. Kaikki normaalista poikkeava

Vanhempien jaksaminen. Vanhemmuuden ongelmat ja vanhempana olemisen vaikeudet

Huolen puheeksi ottamisesta vastataan, että se tulee tehdä heti, kun huoli herää. Osa vastaajista kertoi kokevansa huolen puheeksi ottamisen vaikeana ja kiusallisena tilanteena. Useimmissa vastauksissa tulee ilmi, että huolesta keskustellaan ensin työtiimin tai johtajan kanssa. Puheeksiotto tilanteessa on tärkeää olla rauhallinen paikka, kunnioittava eikä syyttävä puhetapa ja luottamuksellisuus. Haasteeksi puheeksi ottamisessa koetaan vanhempien reagointi ja mahdollinen väkivallan uhka. Huolen puheeksi ottamiseen kaivataan lisäkoulutusta. Vastauksien mukaan vaikeita puheeksiotto tilanteita ei esiinny usein. Suurimmaksi osaksi puheeksiotto tilanteet ovat olleet helppoja, sujuneet hyvin ja vanhemmat ovat olleet yhteistyöhaluisia.

Tämä teema avasi työntekijöiden samankaltaisia kokemuksia ongelmien ennaltaehkäisyyn. Tärkeimmiksi asioiksi nousivat aikainen puuttuminen, jatkuva havainnointi, kunnioittaminen ja luottamuksellisuus vanhemman kohtaamisessa sekä yhteistyön haasteet. Esiin nousi myös tarve lisäkoulutukselle huolen puheeksi ottamisessa varsinkin harvinaisemmissa tilanteissa.

7.2 Monialainen yhteistyö

Toisen vastauksista nousseen pääteeman yhteistyö muiden tahojen kanssa alateemoiksi muodostuivat lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö, tiimin kommunikointi ja tukipalvelut. Vastauksissa kerrotaan yhteistyön lastensuojelun kanssa olevan haasteellista ja todella puutteellista lastensuojelun puolelta ja sitä tulisi ehdottomasti kehittää. Osa vastaajista kertoo myös, että ei osaa tehdä lastensuojeluilmoitusta ja ei ole tietoinen, mitä ilmoituksesta seuraa. Tähän osa toivoisi lisäkoulutusta. Lastensuojeluun voi soittaa esimerkiksi konsultointi tilanteissa ja silloinkin, kun perhe on jo lastensuojelun asiakkaana. Työntekijät kuitenkin tiedostavat, että varhaiskasvatuksen tehtävänä on tehdä tarvittaessa lastensuojeluilmoitus, mutta osalta rohkeus ilmoituksen tekemiseen puuttuu.

Monista vastauksista nousi esiin tiimin tuen merkitys. Tiimin avoin kommunikaatio esimerkiksi lastensuojelullisen huolen heräämisestä ja asian puheeksi ottamisesta tuli esiin tärkeänä seikkana. Tärkeäksi koettiin myös luottamus tiimin kesken. Vahvuudeksi ehkäisevässä lastensuojelutyössä vastaajat kokevat oman tiimin osaamisen ja toimivan kommunikoinnin henkilökunnan kesken.

Työntekijät kertovat tekevänsä työn ohessa, vanhempia tukeakseen, paljon neuvontaa eri ulkopuolisten tahojen tukipalveluista perheen arkeen. Eniten vastauksissa nousi KEINU-tiimi, joka tarjoaa perheille asiantuntijoiden apua arkipäiväisiin tilanteisiin, kuten terveyteen, jaksamiseen, parisuhdeongelmiin, arkirutiineihin tai temperamenttihaasteisiin. Keinussa mikään asia ei ole vähäpätöinen. (Tampereen kaupunki, n.d.) Toinen vastauksissa esiin tullut palvelu on käsikynkkäryhmä, jossa vanhempi voi kehittää vuorovaikutustaitojaan sekä suhdetta lapseensa. Toiminnan tavoitteena on saada lapsi-vanhempi-suhteeseen enemmän iloa ja leikkisyyttä, jolloin vuorovaikutus heidän välillään helpottuu. Ryhmässä voidaan myös harjoitella erilaisin harjoittein toisen lähellä olemista ja rauhoittumista. Ryhmässä on varattu myös aikaa vanhemmuuden ja sen haasteiden käsittelyyn työkirjan avulla. (Tampereen kaupunki, 2019b) Vastauksissa kerrotaan myös lapsiperheiden sosiaalipalveluiden sivuilla olevasta pyydä apua! -napista, josta yhteydenottopyyntö menee palveluohjaajalle, joka vastaa siihen 1 – 3 arkipäivän kuluessa.

Vastauksissa tulee myös ilmi vahva yhteistyö varhaiserityisopettajan ja neuvolan kanssa. Päiväkodeissa ei ole omia tukipalveluita, vaan perheet ohjataan varhaiskasvatuksen ulkopuolella oleviin palveluihin tuen saamiseksi. Tukipalveluihin ohjaamisessa päiväkodeilla on erilaisia käytäntöjä. Toiset kertovat, että tekevät yhteistyötä vanhempien kanssa ja auttaa löytämään sopivan palvelun kullekin perheelle ja osa esittelee kaikki saatavilla olevat palvelut, joista perhe voi itse valita omiin tarpeisiinsa sopivan.

Tässä teemassa tärkeimmiksi asioiksi nousivat lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen yhteistyön kehittäminen ja lastensuojeluilmoitukseen liittyvä lisäkoulutus. Työntekijät pitävät tärkeänä avointa kommunikaatiota ja luottamusta tiimin kesken. Vastauksien perustella lapsiperheille on tarjolla monenlaista palvelua ja suurin osa vastanneista työntekijöistä on niistä tietoisia. Vastausten perusteella varhaista tukea ja sen saatavuutta tulisi kuitenkin kehittää.

Nykyään liian vähän annetaan pientä, ehkäisevää tukea ja yritetään vain hoitaa suuria ongelmia, joita ei tulisi, jos jo hyvin varhaisessa vaiheessa päästäisi tukemaan, auttamaan ja neuvomaan vanhempia

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä oli kaksi: Millaisena työntekijät kokevat varhaiskasvatuksen ehkäisevänä lastensuojeluna? Millaisista asioista lastensuojelullinen huoli herää ja miten se otetaan puheeksi? Tutkimustulokset jakautuvat kahteen eri teemaan: ongelmien ennaltaehkäisy varhaiskasvatuksessa ja monialainen yhteistyö.

Varhaiskasvatuksen työntekijät toivat kyselyn vastauksissaan esiin erilaisia ehkäisevään lastensuojeluun liittyviä aiheita. Työntekijöillä ei kuitenkaan

ollut täysin selkeää kuvaa siitä, mitä ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksen arjessa todellisuudessa on. Monialainen yhteistyö ja vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö sekä havainnointi tunnistettiin osaksi ehkäisevää lastensuojelua.

Lehtosaaren ja Vimparin (2012) tutkimuksen tulosten mukaan varhaiskasvatuksen opettajat olivat tietoisia, että ehkäisevää lastensuojelua on varhaiskasvatuksen perusarji. Myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön tuloksissa todetaan, että varhaiskasvatuksen opettajat tiedostavat varhaiskasvatuksen itsessään olevan ehkäisevää lastensuojelua. Tutkimuksessamme perusarkea ei vastauksissa mainita. Olisi tärkeää, että jokainen varhaiskasvattaja tietää perusarjen olevan jo itsessään ehkäisevää lastensuojelua, eikä se tarvitse aina erillisiä toimenpiteitä. Lapsille laadukkaan ja turvallisen arjen varmistaminen tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä ja hyvinvointia.

Ensimmäisen tutkimuskysymyksen avulla halusimme selvittää, millaisena työntekijät kokevat varhaiskasvatuksen ehkäisevänä lastensuojeluna. Vastauksista käy ilmi lapsen ja perheen aktiivinen havainnointi sekä yhteistyö eri tahojen kanssa. Työntekijöiden kokemuksien mukaan on tärkeää havainnoida lasta päivittäin arjessa. Havainnointia vaikeuttaa resurssien puute, jolloin jokaisen lapsen riittävä havainnointi ei onnistu. Havainnoinnin puute voi johtaa ongelmien kasautumiseen, sillä niitä ei huomata ajoissa. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyössä tulee myös esille resurssien riittämättömyys eli aika ei riitä tukemaan perheitä niin paljon, kuin henkilökunta työssään haluaisi. Lisäksi Salonen (2019) toteaa pro gradu -tutkielmassaan, että Turun kaupungissa tulisi lisätä resursseja sekä varhaiskasvatukseen että perhepalveluihin, jotta toiminnan kehittäminen ja monialainen yhteistyö onnistuisi ajallisten resurssien puitteissa paremmin. Salosen tutkimuksen mukaan riittämättömät resurssit johtavat siihen, että varhaiskasvattajien energia kuluu vain perusarjen pyörittämiseen eivä lasten havainnoimiselle jää aikaa.

Työntekijät tiedostavat monialaisen yhteistyön merkityksen ehkäisevässä lastensuojelutyössä lasta ja perheitä tukevien palveluiden osalta. Monialainen yhteistyö nähdään lähinnä palveluihin ohjaamisena ja konsultointina, eikä niinkään molemminpuolisena yhteistyönä. Samankaltaisia tuloksia ovat saaneet opinnäytetyössään myös Bergman ja Myllyrinne (2019). Heidän tutkimuksessaan varhaiskasvatuksen opettajat kokevat monialaisen yhteistyön välillä riittämättömäksi ja heikoksi. Lastensuojelun keskusliiton selvityksen mukaan koetaan, että palveluita ei ole riittävästi käytössä. Selvityksen mukaan lastensuojelun määrittämiä avoimuuden tukitoimia toivottaisiin olevan käytössä myös niille perheille, joilla ei ole lastensuojelun asiakkuutta. (Paavola, 2010, s. 23) Myös päiväkodin sisäinen monialainen yhteistyö varhaiserityisopettajan kanssa mainittiin tuloksissamme. Tuloksissamme tuli esiin puutteellinen yhteistyö lastensuojelun kanssa. Varhaiskasvatuksessa toteutettavan ehkäisevän lastensuojelun kannalta yhteistyö lastensuojeluun olisi mielestämme tärkeää, koska se

voisi madaltaa kynnyistä ottaa yhteyttä konsultointiasioissa ja yhteinen tiedonkulku voi auttaa tukemaan lapsen hyvinvointia ja jaksamista arjessa.

Tuloksissamme esiintyvät myös varhaiskasvatuksen ulkopuoliset tukipalvelut, joihin työntekijät perheitä ohjaa. Tampereen kaupungilla on useita erilaisia lapsiperheille tarkoitettuja tukipalveluita, joita tuloksissa esitimme. Työntekijöiden kokemus monialaisesta yhteistyöstä lähinnä palveluohjaamisesta käy ilmi myös Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) tutkimuksessa, jossa vastaajat kuvaavat yhteistyötä lähinnä palveluohjauksen muodossa. Moniammatillista yhteistyötä olisi hyvä kehittää siten, että viestintä olisi molemminpuolista ja esimerkiksi kaupungin ja kolmannen sektorin perhepalveluiden toimijat tekisivät yhteistyötä varhaiskasvatuksen kanssa aktiivisesti.

Tutkimuksemme tuloksissa tärkeänä korostuu vanhempien kanssa tehtävä yhteistyö ja vanhemmuuden tukeminen. Työntekijät kertoivat, että keskustelut vanhempien kanssa ovat tärkeimpiä yhteistyön ja tukemisen keinoja. Eloniemen (2019) opinnäytetyön tuloksissa oli samankaltaisuuksia. Tulosten mukaan varhaiskasvatuksen opettajat pitivät tärkeänä osana yhteistyötä vanhempien kanssa. Opettajat kertoivat keskusteluiden tuovan parhaiten tietoa lapsen hyvinvoinnista. Valmiiksi hyvä yhteistyö helpottaa vanhempien kanssa toimimista haastavissa ongelmatilanteissa. Tästä voi päätellä, että toimiva ja avoin kommunikaatio on yksi parhaimmista keinoista toteuttaa ehkäisevää lastensuojelua varhaiskasvatuksen arjessa. Vanhempien kanssa tehtävä tiivis yhteistyö luo molemminpuolisen luottamuksen ja huolen puheeksi ottaminen voi helpottaa.

Toinen tutkimuskysymyksemme oli, millaisista asioista lastensuojelullinen huoli herää ja miten se otetaan puheeksi. Tutkimustulostemme mukaan huoli herää muutoksista lapsen tai vanhemman arkipäiväisessä käytössä. Muutoksia voivat olla esimerkiksi aggressiivinen tai välttelevä käytös, luonteen muutokset esimerkiksi iloisesta arkaan, välinpitämättömyys tai esimerkiksi vanhemman etäinen käytös lasta hakiessa toistuu. Huoli voi herätä myös lapsen omista epäsovivista puheista. Tutkimuksemme tuloksia puoltaa myös Eloniemen (2019) opinnäytetyön tulokset. Eloniemen tutkimuksen tulokset kertovat, että huolen herääminen on monen asian summa. Eloniemen tutkimuksessa käyvät ilmi samat asiat kuin omassamme eli esimerkiksi epäsoviva puhe, aggressiivisuus ja vanhemman erikoinen käytös. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyön tuloksien mukaan huolen herääminen liittyy yleisimmin lapsen hygieniaan, käytökseen, vaatetukseen tai vanhempien väsymykseen. Varhaiskasvatuksella on siis selkeästi rooli perheiden ongelmien havainnoinnissa. Molemmissa tutkimuksissa tulokset olivat samankaltaisia tutkimuksemme kanssa. Edellä mainitut asiat ovat siis selkeästi yleisiä huolta herättäviä aiheita, ja niiden havainnointiin tulee arjessa panostaa.

Huolen nopea puheeksi ottaminen on tärkeää tutkimustulosten mukaan. Työntekijät kokevat tilanteen usein kiusalliseksi. Lisäksi huolesta

keskustellaan ensin työtiimin ja johtajan kanssa ennen keskustelua vanhemman kanssa. Puheeksiottotilanteen tulee olla rauhallinen, kunnioittava ja luottamuksellinen. Huolen puheeksi ottaminen ei selvästi ole työntekijöille mieluinen asia, mutta se on todella tärkeää ongelmien syntymisen ja pahenemisen ehkäisemiseksi. Mielestämme koulutusta huolen puheeksi ottamisesta tulisi järjestää varhaiskasvatuksen työntekijöille enemmän. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyössä vastaajat kuvasivat myös tiimin tuen merkityksen huolen puheeksi ottamisessa. Tuloksissamme vastaajat korostivat tiimin merkitystä. Toimiva ja luottamuksellinen tiimi auttaa sekä huolen puheeksi ottamisessa että ehkäisevän lastensuojelun toteuttamisessa arjessa. Luottamuksellisuutta tiimin kesken pidetään tärkeänä. Tiimin kanssa voi jakaa omaa mieltä painavaa huolta. Vaikeissa tilanteissa työtiimiltä saa tukea, eikä asioita tarvitse miettiä yksin. Tiimin merkitys varhaiskasvatuksen työyhteisössä on tärkeää myös jokaisen työkyvyn ylläpitämiseksi. Työkykyä vahvistaa mahdollisuus jakaa työn haasteita ja esimiehen tuki, joita pitäisi edistää myös varhaiskasvatuksen työyhteisöissä. Hyvinvoiva työntekijä jaksaa toimia paremmin myös edistääkseen lapsen hyvinvointia varhaiskasvatuksessa.

9 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa uutta tietoa varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna yhteistyöpäiväkodeille. Tässä luvussa pohdimme opinnäytetyöprosessia, sen luotettavuutta, onnistuneisuutta ja hyödyllisyyttä tilaajalle.

Varhaiskasvatuksen ehkäisevä lastensuojelutyö on luonteeltaan erilaista verrattuna muuhun lastensuojelutyöhön. Ehkäisevä lastensuojelu on päivittäistä lasten havainnointia ja perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä. Ehkäisevä lastensuojelu on lasten hyvinvointia edistävää ja turvaavaa samalla kuin varhaiskasvatuskin: molempien lähtökohtana on lapsen turvallisen kasvun varmistaminen ja vanhemmuuden tukeminen. Yksi keskeisimmistä varhaiskasvatuksen asioista ehkäisevässä lastensuojelussa on tunnistaa lapsen kasvuun ja kehitykseen liittyvät tuen tarpeet varhaisessa vaiheessa sekä turvata lapselle hänen tarvitsema tuki.

Tämä opinnäytetyö on tehty noudattaen eettisiä periaatteita. Tieteellinen tutkimus voi olla luotettavaa vain, jos tutkimus on toteutettu hyvän tieteellisen käytännön edellyttämällä tavalla. Hyvän tieteellisen keskeiset piirteet ovat rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimustyössä. Tärkeää on toteuttaa eettisesti kestäviä tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmiä. Toisten tekijöiden työtä tulee kunnioittaa oikeanlaisilla lähdeviitteillä. Tärkeää on myös hankkia tarvittavat tutkimusluvut kuntoon. (TENK n.d.) Hankimme tutkimusluvan Tampereen kaupungilta ennen tutkimusaineiston hankintaa. Opinnäytetyön tarkoitus ja anonymiteetti kerrottiin yhteistyöpäiväkodeille tapaamisessa ja saatekirjeessä erikseen. Sovimme

yhteistyötahojen kanssa, miten kyselylomake jaetaan työntekijöille. Tässä tutkimuksessa tutkimustieto päätyi yhteistyökumppaneille, mutta myös julkiseen käyttöön. Meidän oli pidettävä huolta, että vastaajat pysyivät anonyymeinä. Emme pyytäneet erikseen tietoa siitä, mistä yksiköstä vastaukset tulivat ja pyysimme esimiehiä lähettämään verkkokyselylinkit vastaajille. Lisäksi vastaaminen oli täysin vapaaehtoista eikä ketään pakotettu kyselyyn vastaamaan. Olemme luoneet tutkimuksemme pohjalle tietoperustaa tutustumalla kirjallisuuteen, aiheeseen ja valitsemalla luotettavia lähteitä lähdekriittisesti.

Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä eli validiteettia ei voida selkeästi mitata erilaisten mittareiden avulla, joten validius voidaan käsittää uskottavuutena ja vakuuttavuutena. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006b) Tutkimuksen faktaperäisyyttä voidaan tutkia validiteetin kautta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi perustuu koko tutkimusprosessiin ja tutkijaan itseensä, jonka takia kvalitatiiviset tutkimusraportit sisältävät yleensä enemmän pohdintaa kvantitatiiviseen tutkimusraporttiin verrattuna. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta ei voida mitata selkeillä mittareilla. (Eskola & Suoranta, 2014, ss. 211 – 212) Olemme myös pyrkineet kertomaan tutkimusprosessistamme ja sen eri vaiheista avoimesti. Emme ole pimitäneet mitään aineistoon liittyvää tietoa, ja tulkinnat olemme tehneet vain aineiston perusteella. Aineiston analysoinnissa emme ottaneet kantaa henkilökohtaisilla mielipiteillä, vaan teimme omia johtopäätöksiä vasta pohdinnassa. Johtopäätöksemme on tehty ainoastaan tutkimuksen tulosten perusteella. Kvalitatiivisen aineiston analysoinnissa on vaarana, että nostetaan korostetusti esiin negatiivisia tai positiivisia asioita. Aineiston analysointi vaatii puolueettomuutta ja siinä onnistuimme.

Teimme kyselylomakkeen niin, ettei kysymykset ole vastauksiin johdattelevia vaan annoimme vastaajille mahdollisuuden vastata tarpeelliseksi kokemansa asiat apukysymysten avulla. Tutkijoina meidän tuli ottaa työsamme huomioon, että haastattelukysymykset muotoillaan niin, etteivät kysymykset ole liian henkilökohtaisia tai sellaisia, joista vastaajan voisi tunnistaa. Tämä onnistui mielestämme hyvin, koska tutkimuskysymykset olivat avoimia ja sellaisia, joista ei voinut päätellä, ketkä kyselyyn vastasivat. Tutkimusprosessin edetessä kuitenkin huomasimme, että kyselylomakkeessa oli toistuvia kysymyksiä, joita olisi voinut muotoilla uudestaan. Kyselylomakkeista olisimme voineet poistaa taustakysymykset lomakkeen alusta, sillä emme hyödyntäneet niitä analyysissä. Vastauksien luotettavuuteen vaikuttaa myös, kuinka rehellisesti työntekijät ovat kyselyymme vastanneet.

Yhteydenpito tutkimuksen aikana tehtiin lähinnä yhteistyökumppaneiden esimiesten kanssa. Pohdimmekin, olisiko vastaajia pitänyt informoida tutkimuksesta vielä enemmän ja olisiko se vaikuttanut vastausmotivaatioon. Saatekirjeemme oli lyhyt ja siihen panostaminen olisi voinut myös lisätä vastausinnostusta. Olisimme voineet panostaa työntekijöiden

informointiin enemmän prosessin aikana. Olemme kuitenkin tyytyväisiä omaan panokseen yhteydenpidossa yhteistyökumppaneiden kanssa, vaikka koimme erinäisiä haasteita prosessin aikana. Opinnäytetyöprosessimme aikana Suomessa puhkesi koronavirusepidemia, joka osaltaan vaikutti yhteistyöpäiväkotien toimintaan ja mahdollisuuksiin vastata kyselyymme. Sovimme yhteistyökumppaneiden kanssa, että työntekijät voivat työajalla vastata kyselyyn, mutta muuttuneen tilanteen vuoksi, aikaa vastaamiselle jäi todella niukasti. Mielestämme olisi mielenkiintoista toteuttaa tutkimus uudestaan erilaisena ajankohtana ja verrata, kuinka paljon vastaukset ja niiden määrä muuttuisi. Yritimme parantaa vastausmotivaatiota vähentämällä pakollisten kysymysten määrää ja antamalla mahdollisuus vastata vain työntekijän itse tärkeimmiksi kokemiin kysymyksiin, mutta vastaukset jäivät silti niukaksi.

Kokonaisuudessaan prosessi oli haastava kokemus ja tutkimuksemme onnistumiseen vaikutti monenlaiset tekijät. Mielestämme tutkimus ei onnistunut toivotulla tavalla, sillä tuloksia ei voi yleistää pienen määrän vuoksi. Saimme valitettavan vähän vastauksia, ja vallitseva kriisitilanne vaikutti osaltaan opinnäytetyömme onnistumiseen. Prosessin aikana opimme kuitenkin paljon ehkäisevästä lastensuojelusta ja sen merkityksestä varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyöprosessia aloittaessa meillä kaikilla oli sama kiinnostuksen kohde ja löysimme yhteisen kiinnostavan aiheen helposti. Oma aikataulumme ei täysin pitänyt tutkimusprosessin aikana, mutta sopeuduimme muuttuviin tilanteisiin joustavasti.

Tutkimustuloksiamme ei voi yleistää, sillä saimme vastauksia niukasti. Peilasimme kuitenkin saatuja tuloksia aikaisempiin aiheesta tehtyihin tutkimuksiin ja tulokset myötäilivät toisiaan. Saimme tuloksista kuitenkin tarpeellista tietoa Tampereen kaupungin erilaisista tukitoimista varhaiskasvatuskäisten perheille. Bergmanin ja Myllyrinteen (2019) opinnäytetyössä esiin tullut resurssien vähäisyys toistui myös meidän tutkimuksessamme, joka aiheutti meissä huolta siitä, miten lapsien ja perheiden havainnointi arjessa onnistuu. Lisäksi huomasimme, ettei ehkäisevän lastensuojelun toteutuksesta tai huolen puheeksi ottamisesta ole tehty yhteistä ohjetta varhaiskasvatukseen. Mielestämme varhaiskasvatukseen tulisi laatia yhteiset ohjeet työn tueksi. Kehitysideana voisi olla laatia varhaiskasvatuksen henkilöstölle oppaan ehkäisevästä lastensuojelusta sekä huolen puheeksi ottamisesta. Tämä voisi olla hyödyllinen erityisesti uusille työntekijöille ja voisi rohkaista heitä puhumaan avoimesti vanhempien kanssa. Tätä voisi helpottaa yhteisten toimintatapojen sopiminen. Tuloksemme voivat kuitenkin valottaa sitä, millaista varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna todellisuudessa on, ja herättää siihen, että varhaiskasvatukseen tulisi kohdentaa enemmän resursseja.

Tutkimuksen tekemistä helpotti toimiva opinnäytetyöryhmä. Olimme kaikki samaa mieltä siitä, millaisen työn haluamme ja miten sen haluamme toteuttaa. Olemme kaikki tulevia varhaiskasvatuksen opettajia, ja aihe kiinnosti meitä myös tulevan työmme kannalta. Toivomme, että

tulevaisuudessa aiheesta tehtäisiin lisää tutkimusta, sillä ehkäisevän lastensuojelutyön kehittäminen vie kuormitusta pois lastensuojelusta ja perheiden asiakkuus lastensuojeluun ja ongelmien paheneminen voitaisiin välttää. Toivomme myös, että opinnäytetyömme herättää kiinnostuksen myös työelämässä ehkäisevän lastensuojelutyön kehittämiseen ja yhteisten toimintatapojen muodostamiseen.

LÄHTEET

- Airaksinen, M. (2013). Moniammatillisuus käsitteenä ja käytännössä: Ver-
tailu kehittämisverkoston tähänastiseen työskentelyyn. Verkostotapaami-
nen. Helsingin yliopisto. Haettu 11.1.2020 osoitteesta
[https://www.fimea.fi/documents/160140/758926/26517_Moniammatil-
lisuus_kasitteena_ja_kaytannossa_professori_Marja_Airaksinen.pdf](https://www.fimea.fi/documents/160140/758926/26517_Moniammatil-
lisuus_kasitteena_ja_kaytannossa_professori_Marja_Airaksinen.pdf)
- Bergman, E., Myllyrinne, R. (2019) *Ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasva-
tuksessa*. Opinnäytetyö. Sosionomi. Kaakkois-Suomen ammattikorkea-
koulu. Haettu 11.1.2020 osoitteesta [http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-
201901301745](http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-
201901301745)
- Eloniemi, N. (2019). *Ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa*. Opin-
näytetyö. Sosionomi. Savonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 29.4.2020
osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019111220982>
- Eriksson, E. & Arnkil, T. (2012) *Huoli puheeksi – opas varhaisista dialo-
geista*. Stakesin oppaita 60. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämis-
keskus. Haettu 10.1.2020 osoitteesta [http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-
1792-8](http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-33-
1792-8)
- Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tam-
pere: Vastapaino.
- Hakala, J. (2015) Toimivan tutkimusmenetelmän löytäminen. Teoksessa J.,
Aaltola & R., Valli (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin*. Jyväskylä: Ps-kus-
tannus, ss. 14-26.
- Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. (2011). *Varhaiskasvatusta
ammattitaidolla*. 2., muuttamaton painos. Helsinki: Kirjapaja.
- Kalland, M. (2014). Vanhemman mentalisaatiokyky. Teoksessa Viinikka, A.
(toim.) *Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa*. Helsinki: Mannerheimin
Lastensuojeluliitto. 26–38.
- KAMK. (n.d.). Teemoittelu. Kajaanin ammattikorkeakoulu. Haettu
12.1.2020 osoitteesta [https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnayte-
tyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-
tulkinta/Teemoittelu](https://www.kamk.fi/fi/opari/Opinnayte-
tyopakki/Teoreettinen-materiaali/Tukimateriaali/Laadullisen-analyysi-ja-
tulkinta/Teemoittelu)
- Koivunen, P. (2009). *Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen*. Jyväskylä: PS-kustannus.
- KvantiMOTV. (2010). Kyselylomakkeen laatiminen. KvantiMOTV - Mene-
telmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatie-
teellinen tietoarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Päivitetty 26.8.2010. Haettu

10.4.2020 osoitteesta <https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylo-make/laatiminen.html>

Heinonen, H., Hipp, T. & Väisänen, A. (2012) Miten lastensuojelun kustannukset kertyvät? Lastensuojelun keskusliitto. Haettu 9.1.2020 osoitteesta https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Miten_lastensuojelun_kustannukset_kertyvat.pdf

Kananoja, A., Lavikainen, M. & Oranen, M. (2013). Toimiva lastensuojelu – selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:19. Haettu 28.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3611-9>

Lastensuojelulaki. LSL 2007/417. Haettu 10.1.2020. osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L1P3a>

Lehtosaari, N. & Vimpari, H. (2012). *Ehkäisevä lastensuojelu päivähoitossa*. Opinnäytetyö. Sosionomi. Kemi-Tornion ammattikorkeakoulu. Haettu 29.4.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2012112817106>

Mahkonen, S. (2012). *Päivähoito ja laki*. Helsinki: Edita

Muuronen, K. (2016). Varhaiskasvatus ehkäisevän lastensuojelun toteuttajana. Blogijulkaisu 6.9.2016. Lastensuojelun keskusliitto. Haettu 9.1.2020 osoitteesta <https://www.lskl.fi/blogi/varhaiskasvatus-ehkaisevan-lastensuojelun-toteuttajana/>

OPH. (2018). *Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Määräykset ja ohjeet 2018: 3a*. Opetushallitus. Haettu 10.1.2020 osoitteesta https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf

OPH. (n.d.a). Mitä on varhaiskasvatus? Opetushallitus. Haettu 16.12.2019 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/mita-varhaiskasvatus>

OPH. (n.d. b) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet pähkinänkuoressa. Opetushallitus. Haettu 10.1.2020 osoitteesta <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/varhaiskasvatussuunnitelman-perusteet-pahkinankuoressa>

Paavola, A. (2010). *Ehkäisevän lastensuojelun kirjava todellisuus*. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto ja Talentia. Haettu 21.4.2020 osoitteesta https://www.lskl.fi/materiaali/lastensuojelun-keskusliitto/Ehkaisevan_lastensuojelun_kirjava_todellisuus.pdf

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (2004). *Lastensuojelu tänään*. Helsinki: Tammi.

Pölkki, P. (2016). Ehkäisevä lastensuojelu ja varhainen tuki lapsiperheille. Teoksessa Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P., Törrönen, M. & Veistilä, M. (toim.) *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Helsinki: Gaudeamus, ss. 261 – 277.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006a). Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 10.4.2020 osoitteesta https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_4.html

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. (2006b). Validiteetti. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto [ylläpitäjä ja tuottaja]. Haettu 27.4.2020 osoitteesta https://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_3_1.html

Salonen, S. (2019) ”*Se perheen tuki on kuitenkin iso osa meidän työtä*” – ehkäisevä lastensuojelu varhaiskasvatuksessa lastentarhanopettajien kokemana. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalityö. Turun yliopisto. Haettu 11.1.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019052316840>

Tampereen kaupunki. (n.d.) Lapsiperheiden tiimipalvelu KEINU. Haettu 3.4.2020 osoitteesta https://www.tampere.fi/liitteet/l/6Jv7yqEnU/Apua_KEINUsta_-_lapsiperheille2.pdf

Tampereen kaupunki. (2019a) Kutsu käsikynkkäryhmään. Haettu 3.4.2020 osoitteesta https://www.tampere.fi/tampereen-kaupunki/ajankoh-taista/uutiset/2019/09/06092019_2.html

Tampereen kaupunki. (2019b). *Varhaiskasvatussuunnitelma*. Haettu 8.1.2020 osoitteesta https://www.tampere.fi/tiedos-tot/t/D4Vtwmf8d/Tampereen_varhaiskasvatussuunnitelma_2019.pdf

Taskinen, S. (2012). *Lastensuojelulain soveltaminen*. 1.-2. painos. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

TENK. (n.d.) Hyvä tieteellinen käytäntö. Tutkimuseettinen neuvottelukunta. Haettu 29.4.2020 osoitteesta <https://www.tenk.fi/fi/hyva-tieteellinen-kaytanta>

THL. (2019a). *Lastensuojelu 2018*. Tilastoraportti 23/2019. Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 26.11.2019 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2019060418326>

THL. (2019b). Lastensuojeluilmoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 12.12.2019 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireille-tulo/lastensuojeluilmoitus>

Kyselylomake

1. Mikä on koulutustaustasi? *

---

2. Kuinka pitkään olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa? *

---

3. Mitä sinun mielestäsi varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna tarkoittaa? Millaisia asioita siihen liittyy? *

---

4. Kuinka tärkeänä pidät ehkäisevää lastensuojelutyötä? Miksi? *

---

5. Onko päiväkodissanne konkreettisia tekoja ja käytäntöjä liittyen ehkäisevään lastensuojeluun (esim. työmenetelmät, koulutukset, ympäristö, monialaiset verkostoyhteistyöt)? Toteutatko näitä omassa työssäsi? Miten? *

---

6. Ovatko edellä mainitut konkreettiset asiat mielestäsi riittäviä? Arvioi ehkäisevää lastensuojelua teidän päiväkodissanne (vahvuudet, heikkoudet, kehittämiskohteet). *

---

7. Koetko tarvitsevasi lisää koulutusta/materiaalia ehkäisevään lastensuojeluun ja sen toteuttamiseen liittyen? *

---

8. Millaisissa tilanteissa sinulla herää lastensuojelullinen huoli? Voit kuvata lapsen/ai-
kuisen käytöstä ja tilannetta.

---

9. Kuvaile omaa työkäytäntöäsi huolen puheeksi ottamisesta (tilanne, aika, paikka).
Millaisissa tilanteissa huoli herää ja miten huomioit lapsen tilanteessa? Kuinka kerrot
vanhemmille omista huomioistasi? *

---

10. Millaiset asiat huolen puheeksi ottamisessa mietityttävät? Onko huoli mielestäsi
helppo ottaa puheeksi sekä tehdä tarvittavia toimia huoleen liittyen (esim. lastensuoje-
luilmoitus, palaverit tmv.)? *

---

11. Miten olet mielestäsi onnistunut puheeksi otto tilanteissa? Oletko saanut vastare-
aktioita vanhemmilta/muilta työntekijöiltä? *

---

12. Koetko tarvitsevasi enemmän koulutusta ja tietoa huolen puheeksi ottamiseen ja
sen keinoihin? *

---

13. Onko ryhmässäsi mahdollista tarjota perheelle/lapselle jonkinlaisia tukitoimia? Millaisia? *

---

14. Keitä ovat päiväkodin yhteistyökumppanit liittyen ehkäisevään varhaiskasvatukseen? Tulisiko monialaista yhteistyötä kehittää lisää? Miksi ja miten? *

---

15. Jos haluat kertoa meille jotakin aiheeseen liittyen, jota emme osanneet kyselyssä kysyä: Sana on vapaa! *

Saatekirje

Hei,

Olemme kolme Sosionomi AMK opiskelijaa Hämeen ammattikorkeakoulusta ja olemme tekemässä opinnäytetyötämme yhteistyössä päiväkotinne kanssa.

Opinnäytetyö aiheemme on Varhaiskasvatus ehkäisevänä lastensuojeluna. Tavoitteenamme on selvittää varhaiskasvatuksen henkilöstön kokemuksia varhaiskasvatuksesta ehkäisevänä lastensuojeluna ja huolen puheeksi ottamisesta.

Olemme laatineet kyselyn, jonka linkin saatte sähköpostiinne. Kysely sisältää avoimia kysymyksiä ja siihen vastaaminen kestää noin 15-20 minuuttia. Kysely on auki 2.3-15.3. eli kahden viikon ajan.

Tunnistetietoina pyydämme vastaajalta koulutustaustaa ja kuinka pitkään on työskennellyt varhaiskasvatuksessa. Muuten kyselymme toteutetaan anonyyminä.

Kiitos kaikista vastauksista jo etukäteen!

Ystävällisin terveisin

Anna-Sofia Nieminen

Iida Piskonen

Netta Sorsa

Sosionomiopiskelijat Hämeen ammattikorkeakoulusta